

B ' Παγκόσμιος Πόλεμος: ο καταστροφικότερος όλων. Ένα διδακτικό σενάριο Νεότερης Ιστορίας με χρήση ΤΠΕ

World War II: the most destructive of all. A teaching scenario of Modern History using ICT

Ευθύμιος Αθ. Κουφογιάννης, φιλόλογος, M.Ed., εκπαιδευτικός δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης,
efkoufo@gmail.com

Efthimios Ath. Koufogiannis, philologist, M.Ed., Secondary School Teacher, efkoufo@gmail.com

Abstract: The teaching scenario is addressed to philologists and to those who teach the lesson of Modern History in the Secondary School. Its main purpose is to make students aware of the events and dimensions of World War II. In particular the scenario sets out seven cognitive and pedagogical goals and six technological - digital ones that were generally achieved, it was as shown, by the student's participation and with completing a self-assessment questionnaire at the end of the process. In terms of methodology and didactic approach, teamwork, exploratory/discovery and constructive methods were followed, as well the Six thinking hats method. The teaching scenario was implemented in the computer lab of Karditsa's Music School with the participation of a team with twenty-two students of the junior school. It is also an alternative story teaching proposition based on combination of studying with self-action and personal creativity. Thus the contribution of this teaching proposal is that the history lesson ceases to be a sterile rote memory of facts, dates, and names, which not only does not promote the students' historical knowledge but also creates aversion to the lesson.

Key Words: history, World War II, ICT, group cooperation

Περίληψη: Το διδακτικό σενάριο απευθύνεται σε φιλόλογους και σε όσους εκπαιδευτικούς διδάσκουν το μάθημα της Νεότερης Ιστορίας στο Γυμνάσιο. Κύριος στόχος του είναι να γνωρίσουν οι μαθητές τα γεγονότα και τις διαστάσεις του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Γενικότερα, το σενάριο θέτει επτά γνωστικούς και παιδαγωγικούς στόχους και έξι τεχνολογικούς – ψηφιακούς οι οποίοι σε γενικές γραμμές επιτεύχθηκαν όπως φάνηκε από τη συμμετοχή των μαθητών και από τη συμπλήρωση ενός ερωτηματολογίου αξιολόγησης από τους ίδιους στο τέλος της διαδικασίας. Όσον αφορά τη μεθοδολογία και τη διδακτική προσέγγιση ακολουθήθηκαν η ομαδοσυνεργατική, η διερευνητική/ανακαλυπτική και η εποικοδομιστική μέθοδος όπως και η μέθοδος των Έξι Σκεπτόμενων Καπέλων.

Το διδακτικό σενάριο εφαρμόστηκε στο εργαστήρι Η/Υ του Μουσικού Σχολείου Καρδίτσας το σχολικό με τη συμμετοχή ενός τμήματος εικοσιδύο μαθητών της γ' τάξης γυμνασίου.

Αποτελεί δε, εναλλακτική πρόταση διδασκαλίας της ιστορίας που στηρίζεται στο συνδυασμό της μελέτης με την αυτενέργεια και την προσωπική δημιουργία των συμμετεχόντων. Έτσι η συμβολή της παρούσας διδακτικής πρότασης είναι ότι το μάθημα της ιστορίας παύει να είναι μια στείρα αποστήθιση γεγονότων, χρονολογιών και ονομάτων, που όχι μόνο δεν προάγει την ιστορική γνώση των μαθητών αλλά τους δημιουργεί και αποστροφή για το μάθημα.

Λέξεις κλειδιά: ιστορία, Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, ΤΠΕ, ομαδοσυνεργατικότητα.

Εισαγωγή

Το σκεπτικό της διδακτικής παρέμβασης που διαρθρώθηκε σε ένα συνεχόμενο δίωρο στο εργαστήριο των ηλεκτρονικών υπολογιστών του σχολείου, βασίζεται στη διαπίστωση ότι η Ιστορία διαμορφώνεται από πράξεις ανθρώπων που οφείλονται σε συμφέροντα προκαλώντας καταστροφικές συνέπειες, όπου και όποτε εκδηλωθούν. Η ουσιαστική διερεύνηση, επισήμανση, διασύνδεση και κριτική αυτών των καταστάσεων από τους μαθητές μπορεί να αποτελέσει σημαντικό επίτευγμα ιστορικής γνώσης, ως ευκαιρία κατανόησης του παρόντος και ως παρακαταθήκη για την αποφυγή παρόμοιων βιωμάτων στο μέλλον. Ο λόγος δημιουργίας του σεναρίου ήταν η πρόκληση ενδιαφέροντος των μαθητών για το μάθημα της ιστορίας το οποίο με τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας τους φαίνεται ανιαρό ενώ γενικότερα το μάθημα είναι αναποτελεσματικό αφού οι μαθητές δυσκολεύονται να κατακτήσουν τους βασικούς στόχους του αναλυτικού προγράμματος. Η διδασκαλία της ιστορίας με τη χρήση νέων τεχνολογιών προσφέρει ένα διαφορετικό εναλλακτικό διδακτικό μοντέλο αφού οι ΤΠΕ αποτελούν το σύγχρονο περιβάλλον γραμματισμού και ιδιαίτερα του κριτικού στα πλαίσια της νέας παιδαγωγικής του πολυγραμματισμού (Κουτσογιάννης, 2011).

Θεωρητικό πλαίσιο σεναρίου

Για τη δόμηση του σεναρίου λήφθηκαν υπόψη οι σύγχρονες απόψεις για τη μάθηση και τη διδασκαλία και ιδιαίτερα οι αρχές της σύγχρονης, ενεργητικής, διδακτικής μεθοδολογίας που στοχεύουν κυρίως στον κριτικό γραμματισμό και την αξιοποίηση του πολυτροπικού υλικού. Τα φύλλα εργασίας του παρόντος σεναρίου δομήθηκαν κατά τέτοιο τρόπο ώστε μέσα από τη συμμετοχή του μαθητή σε ανακαλυπτικούς τρόπους μάθησης με διάφορες δραστηριότητες όπως είναι η έρευνα, η παρατήρηση, οι ομάδες εργασίας αλλά και με τη χρήση των ΤΠΕ, να επιτευχθεί η διανοητική και συναισθηματική εγρήγορσή τους, με απώτερο σκοπό την κατανόηση και την διευκόλυνση της διεργασίας της μάθησης (Κουτσογιάννης, 2011). Η χρήση των ΤΠΕ συντελεί ουσιαστικά στο να ξεπεραστεί η παραδοσιακή προσέγγιση του μαθήματος και ο σχολαστικός τρόπος διδασκαλίας που οδηγεί σε στείρα απομνημόνευση (Βακαλούδη, 2011), βοηθώντας τους μαθητές να αναπτύξουν κριτικές δεξιότητες που σχετίζονται με την αναζήτηση, την επιλογή, την εγκυρότητα, την αξιοπιστία και την αξιοποίηση πληροφοριών, ιδεών και επιχειρημάτων (Μαυροσκούφης, 2011).

Δόθηκε έμφαση στο μαθητοκεντρικό μοντέλο όπου ο διδάσκων εκπαιδευτικός είχε κυρίως

εμπυχωτικό και συμβουλευτικό ρόλο, ήταν «συνεργάτης» των μαθητών του (Ματσαγγούρας, 2001). Ο ρόλος των μαθητών ήταν στο επίκεντρο της διδασκαλίας καθώς τους δόθηκε η πρωτοβουλία να εμπλακούν ενεργητικά μέσα από τη διερεύνηση ιστοσελίδων του διαδικτύου και την ανακάλυψη των ζητούμενων στοιχείων ώστε να απαντήσουν σωστά στις ερωτήσεις των φύλλων εργασίας και να συμβάλλουν στη σύνθεση της τελικής εργασίας, του τελικού» προϊόντος». Η έρευνα για τον εντοπισμό στοιχείων πολιτισμού, ιστορίας και εικόνων στηρίζεται στην εποικοδομητική και ανακαλυπτική μάθηση. Μάθηση και γνωστική ανάπτυξη επιτυγχάνονται μέσα σε ένα πλαίσιο που συνδυάζει τις αρχές του κοινωνικού εποικοδομισμού και της γνωστικής μαθητείας (Ματσαγγούρας, 1999). Επίσης, σύμφωνα με τον Lev Vygotsky (Vygotsky, L.S., 1997) η νοητική ανάπτυξη του ατόμου, δεν είναι παρά μια διαδικασία κοινωνικής αλληλεπίδρασης, στην οποία το άτομο (εδώ ο μαθητής) συμμετέχει ενεργά. Σύμφωνα επίσης με την προϋπάρχουσα κονστρουκτιβιστική θεωρία (Κολιάδης, 1997) στα πλαίσια των γενικότερων θεωριών περί οικοδομισμού του οποίου εξέλιξη αποτελούν οι κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες, η νέα γνώση οικοδομείται πάνω σε μια προϋπάρχουσα γνώση του κάθε παιδιού.

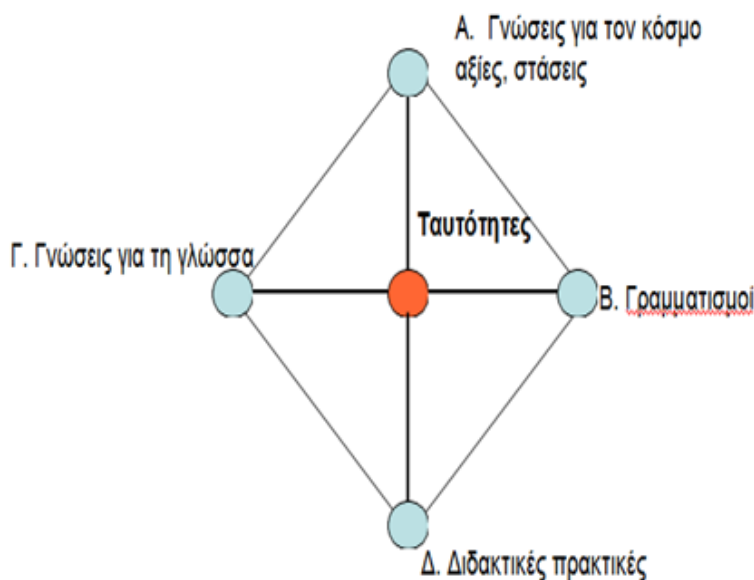
Επίσης, επιδιώχθηκε η εργασία σε ομάδες μέσω της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου με την οποία ενισχύεται η επικοινωνία και η συνεργασία ατόμων με διαφορετικό χαρακτήρα, κοινωνικό και μορφωτικό επίπεδο και έτσι προκύπτει μια ζύμωση, ανταλλαγή απόψεων και επιπλέον ενισχύεται η κοινωνικοποίηση των εμπλεκόμενων, καθώς και η δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων (Ματσαγγούρας, 2008). Το αναμενόμενο αποτέλεσμα είναι όλοι οι μαθητές να δρουν, να αναλαμβάνουν ρόλο, να ερευνούν, να δημιουργούν και να παρουσιάζουν τη δουλειά τους στο μάθημα. Με την εισαγωγή των ΤΠΕ στη διδασκαλία ευνοείται η συνεργατική μάθηση, οι μαθητές κατακτούν τη γνώση με την ομαδικότητα και την αλληλεπίδραση μεταξύ τους ενώ αναπτύσσουν τη δημιουργική και κριτική τους σκέψη (Σολομωνίδου, 2006).

Ακόμα, με τη χρήση των ΤΠΕ επιδιώχθηκε να αναπτυχθεί μια σημαντική δεξιότητα των μαθητών, απαραίτητη στη σύγχρονη εποχή, ο ψηφιακός γραμματισμός. Η αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών στην εκπαίδευση, με τρόπο μάλιστα που η χρήση τους να διαχέεται όχι μόνο στα ποικίλα γνωστικά αντικείμενα αλλά και σε άλλες δραστηριότητες της σχολικής ζωής (Κουτσογιάννης, 2011), μπορεί να αποτελέσει έναυσμα για μια διαφορετική προσέγγιση της γνώσης. Επιπρόσθετα, οι Τ.Π.Ε. αναμορφώνουν τον τρόπο και τη μορφή των σχολικών εργασιών, αφού παρέχουν τη δυνατότητα επικοινωνίας με εξωσχολικούς θεσμούς, όπως τα αρχεία και οι ιστοσελίδες με ιστορικό περιεχόμενο, ανατρέποντας έτσι το παραδομένο σχήμα που περιορίζει τη συνομιλία στην τάξη ανάμεσα στον δάσκαλο και τον μαθητή μόνο. Παράλληλα, συντελούν στην αλλαγή του τρόπου πρόσληψης και παρουσίασης του ιστορικού αντικείμενου, αφού δίνουν τη δυνατότητα παραγωγής πολυτροπικών κειμένων, τα οποία αποτελούν προϊόντα προσωπικής έκφρασης των μαθητών (Γκίκα, 2011).

Τέλος, χρησιμοποιήθηκε η Μέθοδος των Έξι Σκεπτόμενων Καπέλων, μοντέλο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη διερεύνηση διαφορετικών απόψεων και σκεπτικών των μαθητών.

«Καθένα από τα καπέλα διαθέτει διαφορετικό χρώμα, το οποίο και περιγράφει την οπτική που υιοθετεί εκείνος που το φοράει» (De Bono, 2006). Ο De Bono δημιούργησε τη μέθοδο αυτή αρχικά για να υποβοηθήσει την ομαδική δράση, Το μέλος της ομάδας πρέπει να αναγνωρίσει το χρώμα του καπέλου που φοράει, την στιγμή ακριβώς που εκφράζει ένα επιχείρημα ή μια άποψη. Με τη Μέθοδο, λοιπόν, των Σκεπτόμενων Καπέλων, τα άτομα δεν είναι πλέον περιορισμένα σε μια και μοναδική οπτική. Το κάθε Καπέλο Σκέψης μπορεί να περιγραφεί ως εξής: Το Λευκό καπέλο εκπροσωπεί τα δεδομένα/πληροφορίες τις σχετικές με την κατάσταση ή το πρόβλημα. Είναι η αντικειμενικότητα, χωρίς εξηγήσεις. Το Κόκκινο καπέλο εκφράζει τα συναισθήματα για το πρόβλημα ή κατάσταση. Είναι η υποκειμενικότητα, χωρίς δικαιολογήσεις. Το Πράσινο καπέλο παράγει νέες ιδέες, προτάσεις ή λύσεις. Συμβολίζει την ανοιχτή και δημιουργική σκέψη. Το Κίτρινο καπέλο αναφέρεται στις θετικές πτυχές μιας προτεινόμενης λύσης, τα πλεονεκτήματα ή τα μελλοντικά οφέλη. Το Μαύρο καπέλο συλλέγει όλες τις αρνητικές πτυχές μιας λύσης ή απόφασης. Περιγράφει κινδύνους, δυσφορίες ή αρνητικές επιπτώσεις. Το Γαλάζιο καπέλο συντονίζει, προτείνει και καθοδηγεί. Επιστατεί για την τήρηση της διαδικασίας και την εστίαση προς τη σωστή κατεύθυνση (Αποστολίδης, 2012).

Όσον αφορά το παιδαγωγικό μοντέλο στο σενάριο ακολουθήθηκε το μοντέλο του Ρόμβου (Κουτσογιάννης, 2012), ένα μοντέλο που μπορεί να λειτουργήσει ως εργαλείο ανάγνωσης των διδακτικών πρακτικών με ή χωρίς τις νέες τεχνολογίες. Έτσι (βλ. σχήμα) στην άκρη Α αντιστοιχούν οι γνώσεις για τον κόσμο, οι αξίες και οι πεποιθήσεις, στη Β οι επιλογές στο επίπεδο των γραμματισμών, στη Γ οι γνώσεις για τη γλώσσα, την ιστορία, κ.λ.π. και στην άκρη Δ οι διδακτικές πρακτικές. Στο κέντρο υπάρχουν οι ταυτότητες των μαθητών και των εκπαιδευτικών.

Οι τέσσερις αυτοί άξονες ενώνονται ώστε να σχηματίσουν το σχήμα του ρόμβου. Η επιλογή αυτού του σχήματος γίνεται, επειδή τονίζονται ιδιαίτερα οι άκρες που αποτελούν τους κυριότερους πόλους του μοντέλου, στους οποίους βρίσκεται η εστίαση, και επειδή είναι εύκολη η σύνδεση μεταξύ των άκρων και του κέντρου (ταυτοτήτων). Το παρακάτω σχήμα αποτυπώνει συνολικά το θεωρητικό μοντέλο, (στην αιχμή Γ του ρόμβου οι γνώσεις για τη γλώσσα αντικαθίστανται από τις γνώσεις για την ιστορία κλπ., ανάλογα με το εκάστοτε διδακτικό αντικείμενο).

Όλες οι πλευρές του ρόμβου έχουν σημαντικό ρόλο στο είδος των μαθητικών ταυτοτήτων που συγκροτούνται, για αυτό και οι ταυτότητες τοποθετούνται στο κέντρο του ρόμβου. Το είδος των επιλογών, με άλλα λόγια, σε κάθε άκρη του ρόμβου παίζει σημαντικό ρόλο στο είδος των μαθητικών ταυτοτήτων που διαμορφώνονται. Και το αντίστροφο: οι άκρες του ρόμβου ενεργοποιούνται από τους πρωταγωνιστές της διδασκαλίας, το δάσκαλο και τους μαθητές (Κουτσογιάννης, 2014).

Περιγραφή εκπαιδευτικού σεναρίου

Τίτλος: «Β' Παγκόσμιος Πόλεμος: ο καταστροφικότερος όλων. Ένα διδακτικό σενάριο Νεότερης Ιστορίας με χρήση ΤΠΕ».

Διδακτική ενότητα: Ιστορία της Γ' Γυμνασίου από το βιβλίο «Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία» Γ' Γυμνασίου της Ευαγγελίας Λούβη και του Δημήτρη Ξιφαρά Διδακτική Ενότητα : Κεφάλαιο Δέκατο - Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος και η Ελλάδα, Ενότητες 45,46,47,48,49.

Τάξη: Γ' Γυμνασίου

Σχολείο εφαρμογής: Μουσικό Σχολείο Καρδίτσας

Αριθμός μαθητών: ελάχιστος 15, μέγιστος 25.

Χρονική διάρκεια: Δύο διδακτικές ώρες

Χώρος εφαρμογής: Εργαστήριο πληροφορικής

Προαπαιτούμενα Μέσα-υποστηρικτικό υλικό: 8-10 Η/Υ και σύνδεση με διαδίκτυο, βιντεοπροβολέας, ηχεία, διαδραστικά σχολικά βιβλία μαθητή, διαδίκτυο/πρόγραμμα φυλλομετρητή (MozillaFirefox, Internetexplorer, Chrome), λογισμικό Προβολής Παρουσιάσεων, Windowsmediaplayer/ Αρχεία video (mp4,wmv), εργασία web2.

Προαπαιτούμενη γνώση: Μελέτη των κειμένων του σχολικού εγχειριδίου, στοιχειώδης εξοικείωση των μαθητών με την πλοήγηση στο διαδίκτυο, τον επεξεργαστή κειμένου, το πρόγραμμα παρουσίασης και την εργασία σε ομάδες.

Σύνδεση σεναρίου με Α.Π.Σ. - Στόχοι

Το σενάριο ακολουθεί το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών της Ιστορίας

και ειδικότερα το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών της Ιστορίας στο Γυμνάσιο ώστε οι μαθητές σχετικά με το μάθημα της ιστορίας «να κατανοήσουν ότι ο κόσμος στον οποίο ζουν είναι αποτέλεσμα μιας εξελικτικής πορείας, με υποκείμενα δράσης τους ανθρώπους και συνάμα να καταστούν ικανοί, μέσα από τη γνώση του παρελθόντος, να κατανοήσουν το παρόν, να στοχαστούν για τα προβλήματά του και να προγραμματίσουν υπεύθυνα το μέλλον τους» (Α.Π.Σ. Ιστορίας Γυμνασίου) κι έχει τους εξής στόχους:

Παιδαγωγικοί στόχοι

Επιδιώκεται οι μαθητές:

Να διαπιστώσουν ότι αυτός ο πόλεμος δεν αποτελεί ένα απλό ιστορικό γεγονός, φυσικό επακόλουθο των συμπεριφορών κάποιων ηγεμόνων ή ατόμων, αλλά τη συνισταμένη πολλών παραγόντων (οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών, προσωπικών) τους οποίους είναι σκόπιμο να μελετάμε πάντοτε, αν θέλουμε να έχουμε μια εμπειριστατωμένη αντίληψη των ιστορικών γεγονότων τόσο του παρελθόντος όσο και του παρόντος.

Να συνειδητοποιήσουν το τρομακτικό ηθικό έλλειμμα που επιφέρει μια γενικευμένη πολεμική σύγκρουση κατανοώντας σε βάθος τόσο τις έμφυτες και υλικές απώλειες όσο και την έκπτωση αξιών και ανθρωπισμού που επικρατεί με το δίκαιο του ισχυρού.

Να ασκηθούν στην απόκτηση γνώσεων και στην ανάπτυξη πρωτοβουλιών μέσα από ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες αξιοποιώντας εναλλακτικές πηγές γνώσης.

Να ανιχνεύσουν οι ίδιοι πληροφορίες και να προσεγγίσουν κριτικά τις πηγές των πληροφοριών αναπτύσσοντας την αυτενέργεια.

Να κατανοήσουν το γεωγραφικό - ιστορικό χώρο, στον οποίο διαδραματίζονται τα γεγονότα, δρουν και αναπτύσσονται οι λαοί.

Να εμπεδώσουν το περιεχόμενο των ιστορικών εννοιών, αναγκαίων για την πληρέστερη γνώση και κατανόηση της ιστορικής πραγματικότητας.

Να διακρίνουν κατά τη μελέτη των ιστορικών γεγονότων τις αφορμές τα αίτια και τα αποτελέσματα.

Γνωστικοί στόχοι

Επιδιώκεται οι μαθητές:

Να διερευνήσουν οι μαθητές μόνοι τους τις αιτίες, τις διπλωματικές και πολιτικές συνθήκες που οδήγησαν στην έκρηξη του Β΄ παγκοσμίου πολέμου μέσα από αυθεντικές πηγές που αναφέρονται στην εποχή αυτή

Να γνωρίσουν οι μαθητές τα βασικότερα γεγονότα του Β΄ παγκόσμιου πολέμου έτσι όπως εξελίσσονται στο χώρο και τον χρόνο.

Να κατανοήσουν οι μαθητές τη διαφορά ανάμεσα στα αίτια και την αφορμή του πολέμου

Να γνωρίσουν τα αντίπαλα στρατόπεδα, τις κύριες φάσεις και την έκβαση του πολέμου.

Να κατανοήσουν τις συνέπειες του πολέμου στη διαμόρφωση του πολιτικού χάρτη της Ευρώπης.

Να γνωρίσουν την εμπλοκή και τη συμβολή της Ελλάδας στον πόλεμο και τα οφέλη που αποκόμισε μεταπολεμικά.

Να προσεγγίσουν διαθεματικά το ιστορικό γεγονός του αξιοποιώντας την Ιστορία, τη Λογοτεχνία, τη Νεοελληνική Γλώσσα και τη Γεωγραφία.

Τεχνολογικοί - Ψηφιακοί στόχοι

Επιδιώκεται οι μαθητές:

Να ασκηθούν στη χρήση των ηλεκτρονικών λεξικών και των σωμάτων κειμένων.

Να αξιοποιήσουν το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου και να γνωρίσουν τις δυνατότητές του.

Να μάθουν να δημιουργούν ένα πολυτροπικό κείμενο.

Να οικοδομήσουν τη γνώση αναλαμβάνοντας κεντρικό και ενεργητικό ρόλο στη μαθησιακή διαδικασία.

Να οικοδομήσουν τη γνώση διερευνώντας μέσω κριτικής αναζήτησης στο Διαδίκτυο και σε λογισμικά (ψηφιακός γραμματισμός).

Να ασκηθούν στην πολύπλευρη και πολυπρισματική προσέγγιση της ιστορίας μέσα από τον εντοπισμό και τη σύγκριση ιστορικών πηγών στο διαδίκτυο.

Σύντομη περιγραφή των βημάτων του σεναρίου (στο εργαστήριο Η/Υ, δύο συνεχόμενες διδακτικές ώρες χωρίς το διάλειμμα)

Πριν γίνει οποιαδήποτε δραστηριότητα οι μαθητές χωρίζονται τυχαία σε πέντε ομάδες (δύο υπολογιστές ανά ομάδα) των τεσσάρων ή πέντε ατόμων, και κάνουν την κατανομή των ρόλων (χειριστή του Η/Υ, γραμματέα, κ.λ.π.).

Κατά την πρώτη φάση (1η διδακτική ώρα) γίνονται οι εξής δραστηριότητες:

1ο βήμα: προβολή video διαδίκτυο - αφορμή (5'). Προβολή αποσπασμάτων στις διευθύνσεις: <https://www.youtube.com/watch?v=17AAPyT4MMo>

https://www.youtube.com/watch?time_continue=69&v=zwhP5b4tD6g

2ο βήμα: Σύντομη ανάλυση, καταγιγισμός ιδεών- έκφραση ιδεών και απόψεων για τα αποσπάσματα της αφορμής με τη μέθοδο De Bono (10')

3ο βήμα: Εργασίες ομάδων (30’). Οι μαθητές ανοίγουν τα φύλλα εργασίας, τα οποία ο/η διδάσκων/διδάσκουσα έχει ήδη εγκαταστήσει στην επιφάνεια εργασίας του ηλεκτρονικού υπολογιστή και εργάζονται πάνω στα ηλεκτρονικά φύλλα εργασίας. Αναζητούν πληροφορίες στο Διαδίκτυο και επεξεργάζονται τα θέματα που τίθενται σ’ αυτά.

Κατά τη δεύτερη φάση (2η διδακτική ώρα) γίνονται οι εξής δραστηριότητες:

4ο βήμα: Οι ομάδες παρουσιάζουν τα προϊόντα τους στην ολομέλεια (30’)

5ο βήμα: Ερωτήσεις και διάλογος μεταξύ των μαθητών (15’)

Δραστηριότητες – παρουσίαση φύλλων εργασίας

Αφόρμηση: Προβολή αποσπασμάτων στις διευθύνσεις:
<https://www.youtube.com/watch?v=17AAPyT4MMo>
https://www.youtube.com/watch?time_continue=69&v=zwhP5b4tD6g

Αναζήτηση – καταγραφή - σύνθεση:

Στη συνέχεια ζητείται από τους μαθητές να μεταβούν στο διαδίκτυο και να ερευνήσουν υλικό στις ιστοσελίδες. Στην επιφάνεια εργασίας του κάθε υπολογιστή – σταθμού υπάρχει ένα ανοιχτό αρχείο με το φύλλο εργασίας που αντιστοιχεί στην κάθε ομάδα και υποομάδα.

Οι μαθητές ακολουθώντας τις οδηγίες των φύλλων εργασίας κάνουν κλικ στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις που τους ζητείται ανάλογα με την ομάδα στην οποία ανήκουν, παρατηρούν και αναζητούν στοιχεία για την απάντηση των ερωτημάτων.

Τα φύλλα εργασίας που διανέμονται στις ομάδες και υποομάδες περιέχουν θέματα για έρευνα και επεξεργασία, ερωτήσεις στις οποίες οι μαθητές πρέπει να δώσουν απαντήσεις.

Το πρώτο φύλλο εργασίας ζητά από τους μαθητές να καταγράψουν τις δυνάμεις του Άξονα, τις συμμαχικές δυνάμεις και τις ουδέτερες χώρες καθώς και τις μεταβολές στα σύνορα των ευρωπαϊκών κρατών και την εδαφική επέκταση της Γερμανίας και της Ιταλίας στον ευρωπαϊκό χάρτη από την έναρξη έως το τέλος του β’ παγκοσμίου πολέμου (1939-1945).

Το δεύτερο φύλλο εργασίας ερευνά και καταγράφει τις αφορμές και τα αίτια που οδήγησαν στην έκρηξη του Β’ Παγκοσμίου Πολέμου καθώς και τις συνέπειες του Β’ Παγκοσμίου Πολέμου για την Ευρώπη και ολόκληρο τον κόσμο.

Το τρίτο φύλλο εργασίας αναζητά τη σημασία της λέξης «ολοκαύτωμα» και το ιστορικό του ολοκαυτώματος των Εβραίων. Επίσης, γίνεται αναφορά στα εγκλήματα πολέμου (ορισμός – γεγονότα) κατά τον Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο ενάντια στον άμαχο πληθυσμό στην Ελλάδα και σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Το τέταρτο φύλλο εργασίας καταγράφει τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι Έλληνες κατά την περίοδο της Τριπλής Κατοχής καθώς και τις αντιστασιακές οργανώσεις που έδρασαν

στην Ελλάδα την περίοδο της Κατοχής καθώς και βασικές πληροφορίες για τον τόπο δράσης, την ημερομηνία σύστασής τους, τους βασικούς συντελεστές και το κυριότερο έργο τους.

Το πέμπτο φύλλο εργασίας καταγράφει τη συμβολή της Ελλάδας στον β' παγκόσμιο πόλεμο επισημαίνοντας τα σημαντικότερα πολεμικά γεγονότα που σφράγισαν την παρουσία των Ελλήνων καθώς και τα σημαντικότερα γεγονότα που χαρακτήρισαν τον β' παγκόσμιο πόλεμο για ολόκληρο τον κόσμο.

Συμπεράσματα

Ανακεφαλαιώνοντας, το προτεινόμενο διδακτικό σενάριο επιχειρεί να παρουσιάσει μία εναλλακτική πρόταση διδασκαλίας της ιστορίας που στηρίζεται στο συνδυασμό της μελέτης με την αυτενέργεια και την προσωπική δημιουργία των συμμετεχόντων. Οι μαθητές από παθητικοί θεατές της μετωπικής διδασκαλίας, ενεργοποιούνται, ερευνούν, συνεργάζονται, συνθέτουν, εκφράζονται, διαλογίζονται. Η έρευνά τους δεν περιλαμβάνει απλή αναζήτηση και παθητική διερεύνηση πηγών, αλλά εξελίσσεται σε μια δημιουργική διαδικασία, με ενεργοποίηση της κρίσης και της φαντασίας. Έτσι το μάθημα της ιστορίας παύει να είναι μια στείρα αποστήθιση γεγονότων, χρονολογιών και ονομάτων, που όχι μόνο δεν προάγει την ιστορική γνώση των μαθητών αλλά τους δημιουργεί και αποστροφή για το μάθημα. Οι μαθητές αρθρώνουν τον δικό τους ιστορικό λόγο, επιτυγχάνοντας να εντάξουν με τρόπο οργανικό το παρελθόν στο παρόν.

Το διδακτικό σενάριο εφαρμόστηκε στο εργαστήριο Η/Υ του Μουσικού Σχολείου Καρδίτσας με τη συμμετοχή ενός τμήματος της γ' τάξης γυμνασίου με την παρουσία του σχολικού συμβούλου φιλολόγων και των εκπαιδευτικών φιλολόγων του σχολείου. Η συμβολή του στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι σημαντική γιατί έδωσε τη δυνατότητα στους μαθητές να προσεγγίσουν πολύπλευρα το μάθημα της ιστορίας και κριτικά τον ψηφιακό γραμματισμό και τους ενέπλεξε ενεργά και δημιουργικά στη διαδικασία της μάθησης.

Ακόμα και οι μαθητές με μέτρια επίδοση ή οι συνήθως «αδιάφοροι» στην τάξη ενεργοποιήθηκαν στα πλαίσια της ομάδας και διαπίστωσαν ότι το μάθημα της ιστορίας κάθε άλλο παρά ανιαρό είναι. Γενικά, οι στόχοι που τέθηκαν εξαρχής ικανοποιήθηκαν σε γενικές γραμμές και αυτό φάνηκε από τα φύλλα αξιολόγησης του σεναρίου που συμπλήρωσαν οι μαθητές στο τέλος της διαδικασίας και αφορούσαν τόσο το γνωστικό μέρος του κειμένου όσο και την άποψή τους για το πως τους φάνηκε το σενάριο διδασκαλίας, τι τους άρεσε, τι τους δυσκόλεψε και τι θα άλλαζαν. Στους περισσότερους μαθητές άρεσε αρκετά το γεγονός ότι ανακάλυψαν μόνοι τους πολλά άγνωστα στοιχεία για τον β' παγκόσμιο πόλεμο, τη συμβολή της Ελλάδας σ' αυτόν και το ολοκαύτωμα των Εβραίων, η συνεργασία μεταξύ τους και το ομαδικό πνεύμα, η εξάσκηση στις γραπτές και προφορικές δεξιότητες και το ότι όλο το δίωρο πέρασε γρήγορα χωρίς να το καταλάβουν και χωρίς να βαρεθούν. Βρήκαν, επίσης, πολύ ενδιαφέρον τον βιοματικό τρόπο διδασκαλίας της ιστορίας σε σχέση με τον παραδοσιακό μέσα στην αίθουσα. Θεώρησαν ασφυκτικό το χρονικό πλαίσιο και ιδιαίτερα όταν πείστηκαν να συνθέσουν γραπτά σε ένα κείμενο τα ευρήματά τους. Τέλος, θα ήθελαν τα φύλλα εργασίας

να παραπέμπουν σε περισσότερες εικόνες με ήχο και λόγο ενώ οπωσδήποτε έπρεπε να ζητούνται λιγότερα στοιχεία ή να δοθεί περισσότερος χρόνος ώστε να υπάρχει η σχετική άνεση να βρεθούν και να καταγραφούν. Συμπερασματικά, περισσότερο επιτεύχθηκαν οι γνωστικοί στόχοι, λιγότερο οι ψηφιακοί στόχοι αφού προέκυψαν δυσκολίες και ανισότητες μεταξύ των μαθητών στην ευχέρεια χρήσης της ψηφιακής τεχνολογίας και οι παιδαγωγικοί στόχοι αφού στο τέλος παρουσιάστηκε ένα «προϊόν» στην ολομέλεια χωρίς να συμμετέχουν όλοι οι μαθητές και επομένως να ωφεληθούν από την εκπαιδευτική διαδικασία.

Όσον αφορά τις παρατηρήσεις των εκπαιδευτικών όπως αυτές διατυπώθηκαν σε φύλλο αξιολόγησης, αυτές αφορούσαν τον χρόνο προετοιμασίας των εκπαιδευτικών για τέτοιου είδους διδακτικές προσεγγίσεις, την πληθώρα των στόχων που είναι δύσκολο κάθε φορά να επιτευχθούν, την έλλειψη εξοικείωσης εκπαιδευτικών και μαθητών με τις ψηφιακές τεχνολογίες όπως και την απουσία της σχετικής υποδομής σε κάθε αίθουσα διδασκαλίας. Τέλος, υπήρξαν ενστάσεις για το πως μπορεί να ανταποκριθούν θετικά οι μαθητές όταν η επίδοση των περισσότερων είναι μέτρια.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Αποστολίδης, Γ. (2012). *Τα έξι καπέλα της σκέψης*. Ανακτήθηκε στις 19/08/2019 από την ηλεκτρονική διεύθυνση <http://gar-ap.blogspot.com/2012/10/6-e-dward-de-bono.html>
- Βακαλούδη, Α. (2011). Διδακτική και παιδαγωγική αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στο μάθημα της Ιστορίας. Στο: *Επιμορφωτικό υλικό για την εκπαίδευση των επιμορφωτών στα Πανεπιστημιακά Κέντρα Επιμόρφωσης*. Τεύχος 3, Κλάδος ΠΕ02, Α' έκδοση. Πάτρα: Ι.Τ.Υ.
- Γκίκα, Ε. (2011). Διδάσκοντας Ιστορία με την υποστήριξη Τ.Π.Ε. Στο: *Επιμορφωτικό υλικό για την εκπαίδευση των επιμορφωτών στα Πανεπιστημιακά Κέντρα Επιμόρφωσης*. Τεύχος 3, Κλάδος ΠΕ02, Α' έκδοση. Πάτρα: Ι.Τ.Υ.
- Κολιάδης, Ε. (2006). *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη*. Τόμος Β', Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Κουτσογιάννης, Δ. (2011). Η εισαγωγή των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση και τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων. Στο: *Επιμορφωτικό υλικό για την εκπαίδευση των επιμορφωτών στα Πανεπιστημιακά Κέντρα Επιμόρφωσης*. Τεύχος 3, Κλάδος ΠΕ02, Α' έκδοση. Πάτρα: Ι.Τ.Υ.
- Κουτσογιάννης, Δ. 2012. Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης. Στο: *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32ης συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας*, Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη, ΙΝΣ.
- Κουτσογιάννης, Δ. (2014). Τ.Π.Ε. και γραμματισμός Στο: *Επιμορφωτικό υλικό για την εκπαίδευση των επιμορφωτών στα Πανεπιστημιακά Κέντρα Επιμόρφωσης*. Τεύχος 3, Κλάδος ΠΕ02, Γ' έκδοση. Πάτρα: Ι.Τ.Υ.

Μαυροσκούφης, Δ.Κ. (2011). Διδασκαλία του μαθήματος της ιστορίας με σκοπό την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης. Στο: *Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των επιμορφωτών στα Πανεπιστημιακά Κέντρα Επιμόρφωσης*. Τεύχος 3, Κλάδος ΠΕ02, Α' έκδοση. Πάτρα: Ι.Τ.Υ.

(Ματσαγγούρας, Η. Γ. (1999). *Στρατηγικές Διδασκαλίας*. Αθήνα: εκδόσεις Gutenberg.

Ματσαγγούρας, Η. Γ. (2001). *Στρατηγικές Διδασκαλίας*. Αθήνα: εκδόσεις Gutenberg.

Ματσαγγούρας, Η. Γ. (2008). *Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση*. Αθήνα: εκδόσεις Gutenberg.

De Bono, Ed. (1985). *Six Thinking Hats*. London: Penguin.

De Bono, Ed.(2006). *Τα Έξι Καπέλα της Σκέψης (Six thinking hats)*, μτφρ. Γιώργος Μπαρουξής, Αθήνα: Αλκυών.

Vygotsky, L. (1997). *Νους στην κοινωνία: η ανάπτυξη των ανώτερων ψυχολογικών διαδικασιών*. Αθήνα: εκδόσεις Gutenberg.

Σολομωνίδου, Χ. (2006). *Νέες τάσεις στην εκπαιδευτική τεχνολογία. Επικοινωνιακός και σύγχρονα περιβάλλοντα μάθησης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Παράρτημα

Επέκταση του σεναρίου

Περισσότερες δραστηριότητες θα μπορούσαν να ήταν οι εξής:

- Να γράψουν οι μαθητές ένα διήγημα ή ένα θεατρικό έργο εμπνευσμένο από την εποχή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και να το παρουσιάσουν στην τάξη.
- Να κατασκευάσουν χάρτες των δύο αντίπαλων στρατοπέδων (π.χ. χρήση των λογισμικών : Περιπλάνηση στο χώρο - χρόνο και Centennia) ή μια χρονογραμμή γεγονότων.
- Να συγκεντρώσουν πληροφορίες για τη ζωή και τη δράση των πρωταγωνιστών του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και να συντάξουν σχετικά βιογραφικά σημειώματα.
- Να κατασκευάσουν ακροστιχίδες, σταυρόλεξα και γρίφους με λέξεις, έννοιες, ονόματα και τοπωνύμια σχετικά με τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Το σενάριο μπορεί να επεκταθεί σε διαθεματική συνθετική εργασία και να πάρει τη μορφή project που θα «τρέξει» όλη τη σχολική χρονιά. Σε αυτήν την περίπτωση απαιτείται η συνεργασία των καθηγητών της Ιστορίας, Χημείας, Γεωγραφίας και των Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ - 1^η ΟΜΑΔΑ

1..Να μεταβείτε στην ιστοσελίδα: <http://www.world-war-2.info/countries/> και να καταγράψετε τις δυνάμεις του Άξονα, τις συμμαχικές δυνάμεις και τις ουδέτερες χώρες.

2..Μεταβείτε στην ιστοσελίδα <https://www.mixanitouxronou.gr/dite-olo-ton-v-pagkosmio-polemo-stin-evropi-mesa-se-7-lepta-isvoli-stin-ellada-ke-ipochorisi-ton-germanon-sto-anatoliko-metopo/>, παρακολουθείστε και καταγράψτε τις μεταβολές στα σύνορα των ευρωπαϊκών κρατών και την εδαφική επέκταση της Γερμανίας και της Ιταλίας στον ευρωπαϊκό χάρτη από την έναρξη έως το τέλος του β' παγκοσμίου πολέμου (1939-1945).

2^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ - 2^η ΟΜΑΔΑ

1.Επισκεφτείτε στο διαδίκτυο τις παρακάτω ιστοσελίδες: <https://www.ww2.gr/index.php?option=articles&id=717><http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C105/65/525,1863/> και εντοπίστε τις αφορμές και τα αίτια που οδήγησαν στην έκρηξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

2. Επισκεφτείτε στο διαδίκτυο την παρακάτω ιστοσελίδα: <https://www.ww2.gr/index.php?option=articles&id=718> και καταγράψτε τις συνέπειες του

Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου για την Ευρώπη και ολόκληρο τον κόσμο παίρνοντας πληροφορίες και από την ιστοσελίδα <http://ebooks.edu.gr> (Γ΄ Γυμνασίου- Ιστορία- Βιβλία μαθητή- Ενότητα 49 -Τα αποτελέσματα του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου).

3^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ - 3^η ΟΜΑΔΑ

1. Αναζητήστε στις ιστοσελίδες <http://www.greek-language.gr> (Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα-Νέα ελληνική-Εργαλεία-Ηλεκτρονικά Λεξικά-Παράλληλη Αναζήτηση) τη σημασία της λέξης «ολοκαύτωμα». Στη συνέχεια επισκεφτείτε τις ιστοσελίδες <http://www.ime.gr/chronos>, <http://www.w2.gr> <http://www.ushmm.org/el/holocaust-encyclopedia> και καταγράψτε το ιστορικό του ολοκαυτώματος των Εβραίων.

2. Επισκεφθείτε τις ιστοσελίδες που αφορούν τα εγκλήματα πολέμου <https://www.w2.gr/index.php?option=articles&search=%CE%95%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1%20%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%AD%CE%BC%CE%BF%CF%85> και <https://www.w2.gr/index.php?option=search&massacres=1>

και με τα στοιχεία που θα βρείτε αναφερθείτε στα εγκλήματα πολέμου (ορισμός – γεγονότα) κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ενάντια στον άμαχο πληθυσμό στην Ελλάδα και σε ολόκληρη την Ευρώπη.

4^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ - 4^η ΟΜΑΔΑ

1. Επισκεφθείτε τις ιστοσελίδες <https://www.youtube.com/watch?v=79x-cAqbON8> και <https://www.youtube.com/watch?v=-7qIP09CNGY&t=187s> και καταγράψτε τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι Έλληνες κατά την περίοδο της Τριπλής Κατοχής.

2. Επισκεφθείτε την ιστοσελίδα <http://www.ime.gr/chronos> και http://www.fhw.gr/chronos/14/gr/1940_1945/index.html και καταγράψτε τις αντιστασιακές οργανώσεις που έδρασαν στην Ελλάδα την περίοδο της Κατοχής καθώς και βασικές πληροφορίες για τον τόπο δράσης, την ημερομηνία σύστασής τους, τους βασικούς συντελεστές και το κυριότερο έργο τους.

5^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ - 5^η ΟΜΑΔΑ

1. Επισκεφθείτε τις ιστοσελίδες <https://www.youtube.com/watch?v=F43wP4i23O4> <http://warmuseum.gr/el/3D-historical-battles> (επιλέξτε τη Μάχη της Κρήτης) και <https://www.youtube.com/watch?v=SV6YehbqWqs> και καταγράψτε τη συμβολή της Ελλάδας στον β΄ παγκόσμιο πόλεμο επισημαίνοντας τα σημαντικότερα πολεμικά γεγονότα που σφράγισαν την παρουσία των Ελλήνων σε ένα κείμενο Word.

2. Επισκεφθείτε και αναζητήστε στοιχεία στις ιστοσελίδες: <https://encyclopedia.ushmm.org/content/el/article/world-war-ii-key-dates> και

<https://www.youtube.com/watch?v=xeSYvXbZ0jk> και καταγράψτε τα σημαντικότερα γεγονότα που χαρακτήρισαν τον β' παγκόσμιο πόλεμο για ολόκληρο τον κόσμο και καταγράψτε τα σε ένα κείμενο word εμπλουτίζοντάς το με φωτογραφικό υλικό από το αρχείο του Β'Π.Π.

Ερωτηματολόγιο αξιολόγησης του μαθήματος στο εργαστήριο των Η/Υ

1. Κατά τη γνώμη σας το σημερινό εργαστήριο ήταν:

- πολύενδιαφέρον
- αρκετάενδιαφέρον
- λίγοενδιαφέρον
- καθόλουενδιαφέρον

2. Θεωρείτε ότι αυτός ο τρόπος διεξαγωγής του μαθήματος σας βοήθησε να κατανοήσετε καλύτερα το μάθημα από ό,τι ο παραδοσιακός τρόπος διδασκαλίας;

- Πάρα πολύ
- Αρκετά
- Λίγο
- Καθόλου

3. Τι σας άρεσε πιο πολύ στη σημερινή διαδικασία;

.....
.....

4. Τι σας δυσκόλεψε/δεν άρεσε;

.....
.....

5. Τι θα αλλάζατε στο διδακτικό σενάριο και στην όλη διαδικασία;

.....
.....